

Runorna 19—20 **if** finnas endast på Hadorphs träsnitt (B 420). En jämförelse med Bureus' teckning ger vid handen, att de snarast böra ha stått i början av runslingan. **hiakr** har i så fall endast varit slutet av ett namn, som har bestått av flera runor.

930. Uppsala, Domkyrkan.

Litteratur: J. Bureus, F f 6 n:r 211 B; O. Celsius, Svenska runstenar (F m 60) 2, s. 175.

Avbildning: Bureus, kopparstick (F f 6 n:r 211 B).

På ett av Bureus' kopparstick finnes ett litet runstensfragment från Uppsala domkyrka, endast ungefär hälften så stort som U 928. Det finnes icke omtalat i någon annan källa (Celsius' omnämmande utgör endast en avskrift), och dess läge i kyrkan är okänt.

Inskrift:

...·uks...

931. Uppsala, Domkyrkan.

Pl. 4.

Litteratur: B 418, L 108, D 1:270. J. Peringskiöld, Monumenta Ullerakerensia (1719), s. 46; O. Celsius, Svenska runstenar (F m 60) 1, s. 31; P. J. Lindal, Runstenarne i Upsala (1881), s. 5 f.; O. v. Friesen, Runstensundersökningar i Upsala län 1898 (hs i ATA), Anteckningar (UUB).

Äldre avbildningar: J. Bureus, kopparstick (F f 6 n:r 216); P. Helgonius och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiöld a. a. och B 418); Dybeck a. a.; P. J. Lindal a. a. foto; O. v. Friesen foto (ATA, UUB).

Av denna runsten finnes ett kopparstick i Bureus' samling (F f 6), varav framgår, att den har varit känd av honom, ehuru inskriften icke finnes upptagen i hans samlingar. Enligt Peringskiöld låg den »På Nordost sidan om Domkyrkian, vnder en af the yttra murpelarna» (B 418: »Norra sidan på Domkyrkan»; L 108: »I Domkyrkan, under en pelare»). Stenen fanns sålunda på utsidan av Domkyrkan, delvis dold under en av pelarna i nordöst. Troligen är det samma sten, som Schefferus omnämner på följande sätt: »Sequitur monumentum aliud, sub basi quadam, qua murus Chori sustinetur, versus septentrionem.» Schefferus har omedelbart förut omtalat U 932, också den liggande på yttre sidan av kyrkväggen. Inskriften uppger Schefferus vara: **hiakr·lit·riti·sten·iftr**.... Här har tydligen någon förväxling skett med U 928, vars inskrift Schefferus sålunda återger två gånger, ehuru på något olika sätt. Detta har redan Celsius påpekat: »an ex Uno Duos lapides facit Schefferus?»

Det är huvudsakligen nedre hälften av ristningen, som finnes bevarat på träsnittet B 418. Höjd ung. 1,70 m., bredd 1,40 m. Ristningen har sannolikt varit mycket nött och inskriften därför svårläst. O. Celsius anmärker om Peringskiölds läsning: »nihil incertius quam ita legendum esse».

År 1866 tillvaratogs vid reparation av Domkyrkans yttre grund fyra större runstensfragment. Ett av dessa förete så stora likheter i ornamentiken med B 418, att man knappast kan betvivla, att det är fråga om samma runsten. Om fyndplatsen vet man ingenting närmare än att den har varit »i domkyrkans grundmur». Fragmentet utgör övre högra delen av runstenen, alltså i huvudsak den del, som på 1600-talet var dold under pelaren. Men ett brett parti nedtill har fragmentet gemensamt med teckningen från 1600-talet, och överensstämmelserna äro här otvetydiga. Stenen har sålunda blivit stympad någon gång på 1700- eller 1800-talet, därigenom att de utskjutande delarna t. v. och nedtill blivit borthuggna.

Fragmentet uppställdes år 1866 i Engelska parken, flyttades år 1898 till Linneanums trädgård och år 1921 till sin nuvarande plats, på planen utmed Domkyrkans norra sida (se närmare nedan U 933). Av de runstenar, som här stå resta, är det den tredje i ordningen från V.

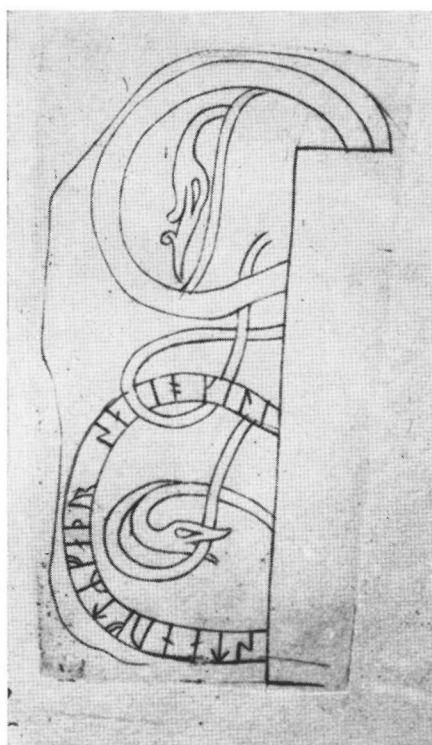

Fig. 18. U 931. Uppsala domkyrka.
Efter kopparstick av Bureus.

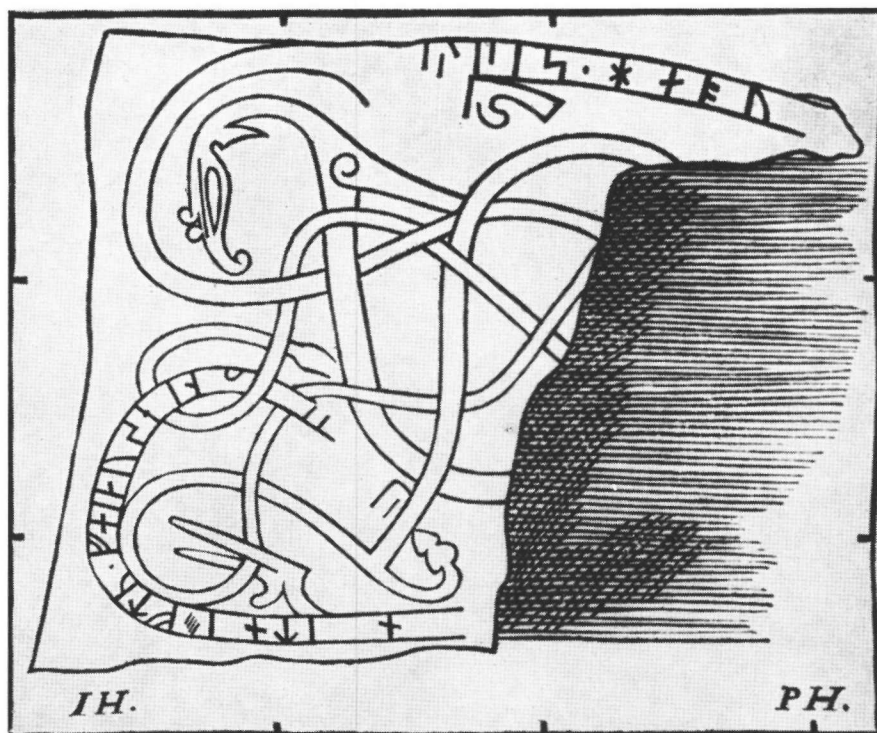

Fig. 19. U 931. Uppsala domkyrka. Efter B 418.

Ljusgrå granit med slät yta. Fragmentets höjd 1,34 m., bredd (på mitten) 1,14 m. Stenens höjd torde i sin helhet ha varit drygt 2 m., dess bredd inemot 1,5 m. Ristningen är utförd med smala, tämligen grunda linjer. Runslingan är smal (4—6 cm.), och runorna därför små. Också för det bevarade fragmentet gäller, att inskriften är tämligen svåräst. Särskilt upptill är runslingan otydlig.

Inskrift (med det inom [] efter B 418):

[... is·haou] ... - fr·kašl · ok · iufrast · lit · rsa s[tn iftu·faiau sein] ... - l

... ok Iofurfast let ræisa stæin æftir faður sinn(?)...

»... och Jovurfast lät resa stenen efter sin fader(?)...»

Till läsningen: Av r. 7 finnes endast hsts nedre del; möjligen har runan varit o. 8—9 fr är säkert. 10 k är svagt, men säkert; icke f. 11 a är tämligen tydligt. Av 12 s finnes endast nedre delen i behåll, men denna är tämligen tydlig; runan kan icke ha varit r. 13 l är tydligt. Möjligt är, att en avflagring på v. sidan om hst har tagit bort en bst och att runan sålunda har varit t. Alla runorna i namnet 16—23 iufrast säkra. Ingen runa har funnits mellan 27 r och 28 s. Sannolikt intet sk efter 29 a. Av r. 31 är endast hst säker.

Bureus: ... stan ufta fapur saiokilli ... — Dybeck: ... r· - ku! · ok · iufrast · lit rsa · se ... — Lindal: ... - fr · - ku! · ok · iufrast · lit rsa · st ... — v. Friesen: ... ofr · kašl · iufrast · lit · rsa · se ...; 10 k »kan ej läsas f»; 11 a säkert; »en afflagring har borttagit slingans ytterlinie, toppen af s o. möjl. en bi-staf å följande tecken, som i så fall bör läsas t»; 31 e säkert. — 36 u är säkerligen felläsning för r, liksom 41 u för r.

Endast senare delen av inskriften är möjlig att tolka. Man finner här predikatet **lit i rsa**, med singular form, föregånget av namnet **iuffrast**. Förmodligen har då inskriften i sin helhet bestått av två satser, förbundna genom 14—15 **ok**. 16—23 **iuffrast** är ett kvinnonamn i nominativ. Om *Iofurfast* se E. Wessén, *Nordiska namnstudier*, s. 101. Jovurfast har låtit resa stenen till minne av sin fader. Dennes namn har utan tvivel förekommit i inskriftens förra del, snarast omedelbart framför 14—15 **ok**. Tyvärr är det så skadat, att det icke kan tolkas. Varken *Igul*, *Gisl* eller *-fast* (ack.) synes vara möjligt.

Peringskiöld har i *Monumenta* en rätt djärv supplerings av inskriftens början och slut: **arnilkis · haou ... stin · ifta · fajur · sein · kuti**. »Arilgis Höfdinge ... lät rita Sten efter sin fader Gute.»

932. Uppsala, Domkyrkan. Nu i Universitetsplanteringen.

Pl. 4, 5.

Litteratur: B 423, L 107, D 1: 168. J. Bureus, F a 6 s. 91 n:r 222, s. 151 n:r 164 (båda uppteckningar av Bureus), F a 10: 2 n:r 58 D, F a 5 n:r 415, F a 1 s. 93; J. Schefferus, *Upsalia* (1666), s. 204 f.; J. Peringskiöld, *Monumenta Ullerakerensia* (1719), s. 45; O. Celsius, *Svenska runstenar* (F m 60) 1, s. 29, 30; F. Burman i *Nova Acta Soc. Scient. Ups.* 5 (1792), s. 309 (n:r 36); R. Dybeck, *Runa* (fol.) 2 (1876), s. 35; P. J. Lindal, *Runstenarne i Uppsala* (1881), s. 6 f.; O. v. Friesen, *Runstensundersökningar i Uppsala län 1898* (hs i ATA), *Anteckningar* (UUB), *Upplands runstenar* (1913), s. 12, i *Namn och Bygd* 18 (1930), s. 91 f.; E. Brate, *Svenska runristare* (1925), s. 32.

Äldre avbildningar: Bureus, teckning (F a 10: 2 n:r 58 D), kopparstick (F f 6 n:r 203); osign. träsnitt i Peringskiöld a. a. och B 423; P. J. Lindal a. a. foto; O. v. Friesen foto (ATA, UUB).

Runstenen står numera rest i Universitetsplanteringen invid vägen till Universitetet, V om sydvästra hörnet av Gustavianum. Den har tidigare varit inmurad i stenfoten till Domkyrkan på södra sidan.

Stenen var känd redan av Bureus, som själv den 14 aug. 1643 både ritat av stenen och antecknat inskriften. Den fanns då »Vidh Vpsala Domkyrke mur», »Vnder Vpsala Domkyrke mur sunnan til» (F a 6). »Vnder Vpsala Domkyrke mur sunnan til» (F a 10: 2), »Vnder muren sunnan til» (F a 5). — Schefferus anger platsen sålunda: »prope murum versus meridiem.» Och han anmärker om inskriften: »Verba a muro interrupta sunt, neque legi cuncta possunt.» — Peringskiöld: »Vnder Domkyrkio-muren vthan til på Öst-södre sidan, ligger en gammal Runehell, som är på twenne kanter nästan med lika lydande ord vthhuggin: ehuruwäl wår Ritare försumat aftekna then ena sidans skrift, som skulle falla i skatteringen, förvthan hwad han i sin läsning förmörkat. Doch hafwer jag yttermera wid sielfwa monumentetz besichtigande afskrifwit thenna Runoradning», varefter följer inskriften på stenens båda sidor. B 423: »Under Domkyrkio-muren utan til på Östra sidan»; L 107: »I Domkyrkan utvändigt, under SO. muren.» — F. Burman (1792): »Upsala, sub muro Templi Cathedralis Orientem versus. Duo latera cum totidem inscriptionibus hic lapis habet, quarum altera in Bautilo N:o 423 occurrit, alteram, a Peringskiöldo etiam in Monum. Ulleråkerens. omissam, adferre ab instituto alienum non erit.» Såsom synes gör Burman Peringskiöld orätt, då han påstår, att denne (liksom *Bautil*) endast meddelat inskriften på stenens ena sida.

När runstenen har blivit framtagen ur domkyrkomuren, är okänt. Dybeck omtalar den 1863 som rest i Biblioteksparken, »mellan Bibliotheksbyggnaden och botaniska trädgården». År 1898 flyttades den, liksom de övriga runstenarna i Uppsala, till trädgården framför Museum för nordiska fornsaker (Linneanum) och år 1921 till sin nuvarande plats i Universitetsplanteringen.

Ljusröd granit. Stenblock med nästan kvadratisk tvärsnitt. Tre sidor ha blivit använda för ristning (A, B, C). Höjd över marken 1,75 m.; bredd på mitten: sidan A 0,52 m., sidan B 0,49 m., sidan C (tvärs över korset) 0,39 m. Ristningen är i huvudsak väl bevarad. Men kanten mellan de